

DOI: 10.4467/12311960MN.22.006.16214

María de Carmen Francés Causapé, María Cristina de Frutos Quintanilla, José Iván Pando Marcos, *Aportación de la Farmacia Vietnamita en y tras la época colonial francesa en el siglo XX*, Paloma Elena Carretero, Madrid 2021.

Rec. Joanna Partyka, Iwona Arabas

Recenzowana monografia ma niewielką objętość (niespełna 100 stron) i składa się z sześciu rozdziałów. Zaopatrzona jest w abstrakt w języku angielskim, bardzo przydatne indeksy oraz interesujący archiwalny materiał ilustracyjny. Praca ma charakter wybitnie dokumentacyjny i przynosi cenne dla historyka farmacji informacje na temat działalności francuskich farmaceutów w Wietnamie ery kolonialnej i roli prowadzonej przez nich apteki w systemie lecznictwa wietnamskiego owych czasów.

Autorzy zaczynają od przypomnienia skomplikowanej historii Wietnamu – od kolonialnych losów państwa, które obok Kambodży i Laosu w połowie XIX w. weszło w skład Indochin Francuskich, po rok 1976, kiedy utworzono zjednoczoną Socjalistyczną Republikę Wietnamu. Ta historyczna część monografii jest niezmiernie przydatna, pozwala bowiem zorientować się, do jakiego stopnia dzieje azjatyckiego kraju powiązane były z europejskim mocarstwem. Autorzy, powołując się na nieliczną francuską literaturę przedmiotu, podkreślają, że „zainteresowanie Francji poprawą warunków sanitarnych w Indochinach dało efekt w postaci kształcenia lekarzy i farmaceutów wietnamskich”. Doceniono także wtedy „bogate zasoby naturalnych dostępne w Wietnamie, jako że Indochiny uważane były za najbogatsze i najpiękniejsze terytorium kolonialnego imperium francuskiego” (s. 25). Korzystając z tych dóbr, Francja zapewniła sobie monopol na niektóre produkty, na przykład na chininę. Z monografii dowiadujemy się m.in., że w czasach kolonialnej obecności Francji w Wietnamie koegzystowały obok siebie lokalne apteki wietnamskie – przygotowujące leki w oparciu o zwyczajową recepturę – i europejskie, prowadzone głównie przez byłych wojskowych. Pierwszą szkołę medyczną założył w 1902 r. w Hanoi generalny gubernator Indochin Paul Doumer. Od

początku jej istnienia (w 1942 r. przekształcono ją w Wydział Medycyny i Farmacji) głównymi wykładowcami byli francuscy medycy i farmaceuci wojskowi, kształceni w powstałej w 1905 r. szkole medycyny tropikalnej École du Pharo w Marsylii.

Po takim wprowadzeniu łatwiej zrozumieć, jak ważną rolę odegrali francuscy farmaceuci w systemie lecznictwa wietnamskiego. Wśród nich wyróżnili się Marcel Kerboriou (1904–?) i Maurice René Jacques Buisson [1907–1995] – obaj ukończyli szkołę École du Pharo – którym poświęcona jest monografia. Hiszpańscy autorzy w drobiazgowy sposób, na podstawie zachowanych w prywatnych archiwach (a zatem trudno dostępnych) dokumentów odtwarzają biografię (trzeba przyznać, że dość burzliwą) obu francuskich wojskowych z czasów ich pobytu w Wietnamie oraz działalność – produkcję i sprzedaż leków – „Wielkiej Apteki” w Nha Trang na południu kraju, której właścicielami byli kolejno Kerboriou i Buisson, a która funkcjonowała w latach 1952–1960. Przez pewien czas obaj farmaceuci współpracowali ze sobą, a perypetie tej współpracy, która nie zawsze przebiegała ugodowo, dokumentują przytaczane przez autorów źródła i opracowania. Udokumentowane zostały także próby zastępowania przez Buissona niedostępnych w wietnamskich magazynach komponentów roślinnych ich łatwiej dostępnymi odpowiednikami, np. *Lobelia inflata* L. została zastąpiona przez *Lobelia urens* L., a *Drosera rotundifolia* L. przez *Drosera longifolia* L. W „Wielkiej Aptece” sprzedawano przede wszystkim leki o działaniu przeciwpasożytniczym, przeciwzapalnym, przeciwbólowym, przeciwgorączkowym oraz pomagające w leczeniu chorób wenerycznych i płuc. Buisson posiadał laboratorium, w którym przygotowywał własne farmaceutyki w oparciu o produkty pochodzenia roślinnego, ale sprzedawał także alkaloidy, sulfonamidy i antybiotyki, stosowane w lecznictwie europejskim (autorzy monografii wymieniają najważniejsze z nich). Prowadził też swoistą kampanię reklamową medykamentów firmowanych swoim nazwiskiem. W tym celu wydawał co roku kalendarze zaopatrzone w logo „Wielkiej Apteki” Buisson oraz rysunek fasady budynku, w którym się mieściła. Buisson sprzedawał także i reklamował leki przygotowywane w dwóch innych laboratoriach: wietnamskim ELNŻÉ i amerykańskim Yaron, którego produkty dystrybuowane były przez wietnamskich agentów (nazwy leków wymieniono w monografii).

Niewielka, choć wartościowa monografia, miejscami może nieco chaotycznie przywołyująca wydarzenia i daty (zapewne z powodu wielkiej skrótowości przy skomplikowanej historycznie i geograficznie

materii), stanowi interesujący i unikalny, ze względu na wykorzystane źródła, przyczynek do historii farmacji. Może także zainteresować etnologa. Przynosi bowiem cenne spostrzeżenia z zakresu adaptacji kulturowej.